

มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของ สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลี่ เหวินเหลียง

ผู้อำนวยการสถาบันไทย-จีนศึกษา มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

ความมั่นคงด้านอาหารได้กลายเป็นปัญหาระดับโลก เนื่องจากประชากรได้เพิ่มมากขึ้น โดยมีการคาดการณ์ว่าในปี 2050 ประชากรโลกจะอยู่ที่ 9,200 ล้านคน ในขณะที่ดินเพาะปลูกที่ลดลง และภัยธรรมชาติมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงและความถี่ขึ้น ประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่ที่มีประชากร 1,300 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรโลก แต่มีที่ดินเพาะปลูกทางการเกษตรไม่ถึงร้อยละ 6 ของโลก ดังนั้น สำหรับประเทศจีนแล้ว ความมั่นคงด้านอาหารจึงมีความสำคัญยิ่ง ประเทศจีนทุกยุคสมัยตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหาร บทความชิ้นนี้ได้สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารจากสมัยโบราณจนถึงปัจจุบันด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร โดยเอกสารหลักที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย หนังสือจีนที่ตีพิมพ์ออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการ บทสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ บทความบนหนังสือพิมพ์จีน และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของนักศึกษาจีน

คำสำคัญ: มโนทัศน์; ความมั่นคงทางอาหารของสาธารณรัฐประชาชนจีน; สังคมทาส

Concepts of China's food security

Li Renliang

*Director , Institute of Thai-Chinese Studies,
Huachiew Chalermprakiet University*

Abstract

Food security has become a global problem, as the population is increasing, it is estimated that the world population in 2050 will reach 9,200 million, but at the same time , cultivated land is reducing, and severity and frequency of natural disasters are likely to increase.

China is a big country with a population of 1,300 million people, representing 22 per cent of the world's population, while cultivation of agricultural land less than 6 percent of the world, so for China food security is even more important. Since Slavery Society, Feudal society until the present time China has been focusing on food security. This article attempts to summarize the concepts of China's food security from ancient times until the present. This article uses documental research approach. The main documents include published books, TV interviews of Chinese scholars and officers, newspaper articles and the doctoral dissertation of Chinese students.

Keywords: Concept; Food Security of the People's Republic of China;
Slavery Society

มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุคโบราณ

ความมั่นคงด้านอาหารเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและความมีเสถียรภาพของสังคม ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาทางการเมืองและเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ในสังคมกสิกรรมยุคโบราณของจีน ทุกยุคสมัยถือปัญหาการขาดแคลนอาหารเป็นภารกิจสำคัญที่สุดในการบริหารประเทศ รวมทั้งการสร้างมโนทัศน์และค่านิยมในการให้ความสำคัญกับการเกษตรและการเก็บออมผลผลิตด้านการเกษตร สังคมจีนในยุคโบราณเป็นสังคมศักดินานานถึง 2000 กว่าปี ได้มีการสร้างมโนทัศน์ วัฒนธรรม และระบบเกี่ยวกับความคิดที่มีต่อการเกษตร รวมถึงการผลิต การเก็บออม การขนส่ง และนโยบายเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนไว้

นาย อู๋ ปิง (2000, p. 85) ได้กล่าวว่า ความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนที่เก่าแก่ที่สุด มีการสะท้อนออกมาจากหนังสือ *คำอธิบายจารีตประเพณี ระบบการบริหาร* (2007, p. 64) ในหนังสือเล่มนี้ได้เสนอว่า ในแต่ละปีนั้น มีอาหารสองในสามที่ใช้เพื่อการบริโภค และหนึ่งในสามเพื่อการเก็บออม และมีการสะสมกันไปเรื่อยๆ จนบรรลุดัชนีความมั่นคงของอาหารซึ่งต้องอยู่ที่ 0.5 หมายความว่าจนถึงสิ้นปีนั้นๆ ต้องมีอาหารเพื่อเก็บออมไม่น้อยกว่าครึ่งของผลผลิตในปีนั้น และในหนังสือเล่มดังกล่าวยังได้กล่าวอีกว่า “ถ้าหากว่าในคลังไม่มีการเก็บออมอาหารถึง 9 ปี กล่าวว่าอาหารจะไม่เพียงพอ หากไม่มีการเก็บออมถึง 6 ปี กล่าวว่า เป็นภาวะฉุกเฉิน และถ้าไม่มีการเก็บออมถึง 3 ปี กล่าวว่าประเทศชาติจะพัง” เนื่องจากข้อจำกัดในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านธรรมชาติ หรือด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร ในสังคมศักดินาของจีนการที่จะเก็บออมอาหารถึง 3 ปี 6 ปี นั้นเป็นความหวังที่เป็นไปไม่ได้เลย ยิ่งไปกว่านั้นการเก็บออมถึง 9 ปี ก็ยิ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ อย่างไรก็ตามข้อความดังกล่าวก็เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญว่าต้องมีการเก็บออม สำรองอาหารให้มีมากเพียงพอ ซึ่งมโนทัศน์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เราควรให้ความสำคัญ

ในหนังสือ *คำอธิบายจารีตประเพณีราชวงศ์โจว* (2004, p. 38) ได้กล่าวว่าการเกษตรเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจประชาชาติ ในการแบ่งหน้าที่การทำงานนั้น เกษตรกรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง มีการเสนอก่อตั้งองค์กรบริหารที่ดิน มีการตรวจสอบการผลิตธัญพืช ก่อตั้งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านอาหาร

หนังสือ *ก่วน จื่อ* (ฉบับจีน-อังกฤษ) (2005, p. 78) ปรากฏข้อความว่า “ไม่ทำการเกษตร ประเทศชาติพัง ทำการเกษตรแต่ประชาชนยังอดอยากหิวตาย ถือว่าผู้ปกครองเป็นโจร มีการทำการเกษตร ประชาชนไม่อดอยากหิวตาย ยกย่องผู้ปกครองเป็นมหาราช” เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ที่สามารถปกครองประเทศจะต้องรู้จักทำการเกษตรและมีความคิดในการเก็บออมด้วย ซึ่งถือเป็นการให้ความสำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหาร

นาย หลี ลี (1996, p. 205) ตัวแทนของสำนักนิติธรรมในยุคจั้นกั๋ว รวบรวมพันกว่าปี

ก่อน ได้กล่าวว่าประโยชน์สูงสุดของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเพิ่มปริมาณผลผลิต นอกจากนี้ยังได้กล่าวไว้อีกว่า “ถ้าธัญพืชมีราคาแพง จะทำลายประชาชน ถ้าธัญพืชราคาถูกลง จะทำลายเกษตรกร หากประชาชนถูกทำลายจะส่งผลให้ผลครอบครัวแตกแยก ประชาชนเร่ร่อน ถ้าเกษตรกรถูกทำลาย จะส่งผลให้ประเทศชาติยากจน ล่มสลาย” ดังนั้นการรักษาความสมดุลและความมีเสถียรภาพในด้านราคา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

หลังจากสมัยราชวงศ์ฮั่น ยังมีการให้ความสำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหารมากขึ้น นาย เจีย อี้ นักปราชญ์จีนได้เขียนหนังสือ *บทวิจารณ์การเก็บออม* (1996, p. 214) ซึ่งเน้นความสำคัญของอาหาร โดยกล่าวว่า การเก็บออมอาหารเป็น “ชะตาชีวิตของประเทศชาติ” นาย เฉาซัว (1992, p. 56) นักปราชญ์สำนักกัณติธรรมอีกท่านหนึ่งได้เสนอความคิดในหนังสือ *บทวิจารณ์ว่าด้วยการให้ความสำคัญแก่อาหาร* ว่า การเกษตรเป็นรากเหง้าของการบริหาร

คำกล่าวหรือแนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารมีมากมายในเอกสารโบราณของจีน ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่ง ควรแก่การศึกษาเรียนรู้เพื่อนำมาปรับใช้สังคมปัจจุบัน

ในสังคมเกษตรกรรมยุคโบราณ เนื่องจากการมีข้อจำกัดในด้านความสามารถในการทำการเกษตรและความสามารถในการต้านภัยธรรมชาติ ดังนั้น ในสมัยราชวงศ์ต่างๆ ของทุกยุคทุกสมัยจึงให้ความสำคัญกับการทำเกษตรกรรม และการเก็บออมผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ โดยถือว่า “เรื่องกินเป็นเรื่องใหญ่” “คนทุกคนต้องรับประทานอาหารถึงจะสามารถอยู่ได้” ซึ่งคำกล่าวข้างต้นเป็นคำพูดสะท้อนความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานของประชาชนจีน ซึ่งในด้านหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ปกครองประเทศ รวมถึงประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของผลผลิตทางการเกษตร และอีกด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของอาหารที่ประเทศใหญ่ประเทศหนึ่งที่มีข้อจำกัดในการผลิตและความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาการผลิต ก็ยังสามารถเก็บออมอาหารได้อย่างเพียงพอ

แนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารในยุคโบราณของจีนจะเน้นความคิดและระบบเกี่ยวกับการเก็บออมมากกว่าการเพิ่มผลผลิต เนื่องจากประชากรมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การปลูกธัญพืชตามฤดูกาลจะประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ปังจียเหล่านี้นี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการเก็บออมอาหารของจีน โดยคิดว่าการเก็บออมมีความสำคัญต่อการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน การต้านภัยธรรมชาติ การสร้างความสมดุลของราคาธัญพืช การฟื้นฟูการผลิต และการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งราชวงศ์ต่างๆ ทุกยุคทุกสมัยต่างทุ่มเทเพื่อสร้างระบบเก็บออมดังกล่าวจนมีความสมบูรณ์แบบ

การสร้างโกดังเพื่อเก็บออมธัญพืชก็เป็นหลักฐานที่ดีที่สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนเป็นอย่างดี นาย อู๋ ปิง (2000, p. 68) ได้กล่าวว่า ระบบการสร้างโกดังเก็บออมธัญพืชโดยเฉพาะเริ่มมีขึ้นในสมัยชุนชิวจั้นกั๋ว ราว 2500 ปีที่แล้ว ต่อมา

สมัยราชวงศ์ฉินได้มีการรับระบบและพัฒนาต่อ จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง ระบบโกดังเก็บบออม ธัญพืชจีนจึงมีความสมบูรณ์แบบ

มหานครปักกิ่งในฐานะเป็นเมืองหลวงของจีนนานถึง 600 กว่าปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ยังมีถนนและสถานที่ที่ใช้ชื่อเกี่ยวกับธัญพืชปรากฏให้พบเห็นอยู่ เช่น ถนนตลาดข้าว ตรอก ข้าวเงินตรา ถนนข้าววาสนา และยู่ฉางหนานซิน เป็นต้น “แม้มีหยกหลายหีบ แต่สู้มีข้าวสาร หนึ่งจานไม่ได้”

ข้าวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน ของเศรษฐกิจประชาชาติ ธัญพืชเป็นพื้นฐานของพื้นฐานที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้ แม้ว่าจะ อยู่ในยุคไหนก็ตาม

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปลักษณะมโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุค โบราณดังต่อไปนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารในยุควิทยายุคโบราณนั้นมีความบกพร่องอยู่ไม่น้อย ประการแรก มองข้ามบทบาทของการเพิ่มขีดความสามารถในการเพาะปลูก และบทบาทของ การค้าภายในประเทศ แต่เน้นการเก็บบออมเป็นหลัก ซึ่งเป็นการเน้นปลายทาง แต่อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนที่เน้นการเก็บบออมดังกล่าว เป็นนิสัยของคนจีนที่มีความ ประหยัด รู้จักการเก็บบออม ประการที่สอง ในสมัยโบราณวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ยังด้อย พัฒนา จึงยังไม่รู้จักวิธีค้นคว้าเพื่อเพิ่มผลผลิต

2. ในยุควิทยายุคโบราณ ความมั่นคงด้านอาหารของจีนไม่เพียงแต่จะได้รับผลกระทบจาก ปัจจัยจากภัยธรรมชาติและสงครามเท่านั้น แต่ยังได้รับผลกระทบจากโครงสร้างชนชั้นทาง สังคมและระบบการจัดสรรผลผลิตทางการเกษตรด้วย ความจริงแล้วในสมัยโบราณ ผลผลิต ทางการเกษตรของจีนอยู่ในระดับสูง โดยเฉลี่ยมีธัญพืชต่อคนอยู่ที่ 614 กิโลกรัมถึง 1457 กิโลกรัมต่อคน (นาย หลี่ เหมย ฉี ในบทความ “มโนทัศน์ความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุค โบราณ” (2010)) ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หยวน อาจกล่าวได้ว่าเรื่องอาหารไม่ น่าจะเป็นปัญหาสำหรับประเทศจีน แต่ก็ยังเกิดปัญหาประชาชนอดอยากหิวตาย ทั้งนี้เนื่องจาก โครงสร้างสังคม เพราะในสังคมศักดินาของจีนโบราณ เจ้าที่ดินจำนวนน้อยถือครองที่ดินและ ผลผลิตทางการเกษตร ภัยธรรมชาติหรือสงครามมีผลต่อกลุ่มนี้น้อย แต่มีผลกระทบต่อชาวไร่ ชาวนาผู้ที่ไม่มียี่ดดินทำกินเป็นอย่างมาก ดังนั้นถ้าในปีใดเกิดภัยธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง จะส่งผลกระทบต่อชาวไร่ชาวนาโดยตรง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชาวนาก่อการกบฏ เกิดความวุ่นวายในสังคม และยังทำให้ปัญหาอาหารเป็นปัญหาใหญ่ ส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงของชาติ

3. มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารที่เน้นปริมาณเป็นหลัก ไม่ได้เน้นคุณภาพ ของอาหารและสุขอนามัยของประชาชนชาวจีน ความตั้งใจและความสนใจของทุกภาคส่วน

ของสังคมต่างมุ่งไปยังผลผลิตทางการเกษตรที่ต้องมีปริมาณมากพอสำหรับการบริโภคในประเทศเป็นหลัก ดังนั้นจึงไม่สนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องคุณภาพอาหาร วิเคราะห์โภชนาการ ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้โครงสร้างการผลิตไม่มีความหลากหลาย เช่น ภาคใต้ปลูกข้าวเจ้า ภาคเหนือปลูกข้าวสาลีและข้าวฟ่าง

4. ปัจจัยต่อความมั่นคงด้านอาหารก็มีความแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย นอกจากผลผลิตต่ำแล้ว ยังมีปัจจัยภัยธรรมชาติและสงครามอีกด้วย ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งของ นาย อู่ ฉุน เฮ่า ซึ่งปรากฏในหนังสือ *ประวัติศาสตร์จีนโดยสังเขป* (2004, p. 57) ได้มีการศึกษาผลผลิตด้านการเกษตร ได้เสนอว่าในสมัยขุนซิวจั้นกั๋ว ราว 2500 ปีที่แล้ว มีปริมาณผลผลิต 109 กิโลกรัมต่อไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 414 กิโลกรัมต่อไร่ หากดูจากอัตราที่เพิ่มขึ้นของผลผลิตแล้ว น่าจะสามารถสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่ประชาชนก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารอยู่เช่นเดิม อีกปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก คือการเพิ่มขึ้นของประชากร

มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุคปัจจุบัน

นาย จู ชิ่น ไช่ รองคณบดี คณะพัฒนาการเกษตรและชนบทมหาวิทยาลัยเหอหนานแห่งประเทศจีน ได้กล่าวในรายการโทรทัศน์เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2013 ว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารในปัจจุบันสามารถแบ่งเป็นสามช่วง ดังต่อไปนี้

1. ก่อนประเทศจีนดำเนินนโยบายเปิดประเทศ ปฏิรูปเศรษฐกิจ ช่วงนี้ ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่เพียงพอที่จะสนองต่อความต้องการของประชาชน สังคมให้ความสำคัญโดยทุ่มเทกำลังเพื่อการเกษตร ในช่วงนี้พอสรุปได้ว่ารัฐบาลมีความสามารถในการผลิตอาหารขั้นพื้นฐานให้เพียงพอแก่ประชาชนได้ สามารถรับรองได้ว่าประชาชนทุกคนมีข้าวรับประทาน หรืออาจกล่าวได้ว่าสังคมเข้าสู่ช่วงพอมิกัน พออยู่พอกิน ความมั่นคงด้านอาหารคือ การสร้างหลักประกันด้านปริมาณ

2. ช่วงที่สอง เศรษฐกิจโดยภาพรวมพัฒนาถึงระดับปานกลาง ลักษณะเด่นคือ ัญพืชมีเพียงพอสำหรับประชาชน สังคมหลุดพ้นจากปัญหาการขาดแคลนอาหาร สินค้าเกษตรได้แก่พืชผัก ผลไม้ ัญพืช ปศุสัตว์ มีความหลากหลายมากขึ้น ประชาชนมีโอกาสเลือกมากขึ้น ลักษณะเด่นคืออาหารมีความเป็นสินค้ามากขึ้น สามารถค้าขายได้อย่างเสรี ในช่วงนี้ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองหรือในชนบท ทุกคนมีกำลังซื้อและสามารถซื้อัญพืชได้ สังคมเข้าสู่ยุคกินอิ่ม อยู่อุ่น ความมั่นคงด้านอาหารคือ สร้างหลักประกันให้ัญพืชสามารถเป็นสินค้าสู่ตลาด ซึ่งมีการซื้อขายได้อย่างเสรี

3. ช่วงที่สาม เป็นช่วงที่เศรษฐกิจจีนพัฒนาสู่ยุคอุตสาหกรรม การเกษตรไม่ว่าการเตรียมพื้นที่ การเพาะปลูก การใช้สารเคมี และปุ๋ย การเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคน ลักษณะเด่นของช่วงนี้ คือ ชีตความสามารถในการผลิตผลทางการเกษตรได้

แสดงออกอย่างเต็มที่ สำหรับในด้านการบริโภคของประชาชนนั้น สิ่งที่ประชาชนใส่ใจมากที่สุดไม่ใช่ปริมาณและชนิดของธัญพืช แต่เป็นคุณภาพของอาหาร ความปลอดภัยและโภชนาการ ในช่วงนี้ร้อยละ 80 ของผลผลิต (บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ของจู่ ซิน ไช เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2013) มีเป้าหมายเพื่อเป็นสินค้าสู่ตลาดค้าขาย ประชากรในเมืองมากกว่าประชากรในชนบท ช่วงนี้มนทัศน์ความมั่นคงด้านอาหารสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนมีความเพียงพอในด้านวัตถุและเศรษฐกิจ การผลิตอาหารที่มีความปลอดภัยและอุดมด้วยโภชนาการนั้น เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ช่วงนี้สัดส่วนของธัญพืชต่ออาหารที่ประชาชนบริโภคมีระดับต่ำ มโนทัศน์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารกลายเป็นความปลอดภัยด้านอาหาร การสร้างหลักประกันในด้านโภชนาการอาหาร และสุขอนามัยด้านอาหาร

ประเทศจีนในขณะนี้อยู่ระหว่างช่วงที่สองอย่างก้าวสู่ช่วงที่สาม ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงจากความมั่นคงด้านอาหารเป็นความปลอดภัยด้านอาหารอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอาหารและชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในความปลอดภัยด้านอาหาร

ประเทศจีนตระหนักว่า ความมั่นคงด้านอาหารเป็นพื้นฐานของเกษตรกรรมสมัยใหม่ และเกษตรกรรมสมัยใหม่ก็เป็นหลักประกันของความมั่นคงด้านอาหาร อีกด้านหนึ่ง ประเทศจีนตระหนักว่า ความเป็นอุตสาหกรรมและความเป็นเมืองนั้นมีความขัดแย้งกับความมั่นคงด้านอาหาร เพราะความเป็นอุตสาหกรรมและความเป็นเมืองทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดน้อยลง จึงส่งผลให้ความมั่นคงด้านอาหารกลายเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและมีความเร่งด่วนมากยิ่งขึ้น

บทสัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์ *Changjiang Daily* ของนาย หัน ฉาง ฟู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร สมาชิกผู้แทนสมัชชาผู้แทนประชาชนจีนเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ปี 2011 ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารว่า “ขามข้าวของคนจีนต้องอยู่ในมือของคนจีนเอง” ขามข้าวเป็นการอุปมาที่เปรียบถึงความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารซึ่งถือเป็นพื้นฐานของความอยู่รอดและการพัฒนาของประเทศชาติ โดยถือเป็นยุทธศาสตร์ขั้นพื้นฐานของจีน

หลายสิบปีที่ผ่านมา ความมั่นคงด้านอาหารเป็นปัญหาระดับโลก ในหลายๆ ประเทศเกิดวิกฤติเรื่องอาหาร หลายประเทศประสบกับภาวะขาดแคลนอาหาร แต่ประเทศจีนมีเสถียรภาพโดยไม่ต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศ จึงสามารถลดความเร่งด่วนของปัญหาความมั่นคงด้านอาหารได้ระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นประเทศจีนต้องไม่ประมาท เพราะว่าการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีนนั้นทำให้ประเทศจีนต้องพึ่งพาทรัพยากรต่างๆ มากยิ่งขึ้น อาทิ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ ฯลฯ โดยจากราคาที่ผันผวนของทรัพยากรในโลกจะเห็นได้ว่า การจัดซื้อการบริโภคทรัพยากรของจีน ส่งผลต่อราคาในตลาดโลก ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวประเทศจีนอาจใช้เป็นช่องทางหนึ่งในการตรวจสอบการพึ่งพาทรัพยากรโลกของจีนได้ แม้ในขณะนี้ประเทศจีน

ยังไม่ต้องพึ่งพาข้าวในตลาดโลก แต่สมมุติฐานเช่นนี้ก็ยังคงมีอยู่ ถ้าหากว่าประเทศจีนขาดแคลนอาหาร ไม่สามารถเลี้ยงประชากรของตนได้ ความอยู่รอดของประชากรจีนซึ่งเป็นสัดส่วน 1 ใน 5 ของประชากรทั้งโลกก็จะกลายเป็นปัญหาระดับสากลที่หาทางออกไม่ได้ ความจริงในขณะนี้ ประเทศจีนไม่ได้พึ่งการนำเข้าธัญพืช แต่ราคาธัญพืชในตลาดโลกยังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังมีคนเข้าใจผิดว่าราคาแพงขึ้นนั้นเพราะจีนเป็นต้นเหตุที่ทำให้ราคาธัญพืชสูงขึ้น

หนังสือปกขาวว่าด้วยปัญหาธัญพืชของจีน (2006, p. 106) ได้กำหนดนโยบายว่า ผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 95 ของปริมาณบริโภคภายในประเทศ อีกนัยหนึ่งคือสัดส่วนการนำเข้าธัญพืชต้องไม่สูงกว่าร้อยละ 5 ของปริมาณบริโภคภายในประเทศทั้งหมดของจีน หนังสือปกขาวว่าด้วยปัญหาธัญพืชของจีน (2009, p. 63) ให้ข้อมูลว่าอัตราการนำเข้าธัญพืชอยู่ที่ร้อยละ 7.4 ของธัญพืชที่บริโภคภายในประเทศ ซึ่งสูงกว่าอัตราร้อยละ 5 ที่รัฐบาลขีดเส้นไว้ ธัญพืชในความหมายของจีนรวมประเภทข้าว ถั่ว และประเภทมันเทศ มันฝรั่งด้วย ในปี 2009 ประเทศจีนนำเข้าธัญพืช 42.64 ล้านตัน ในจำนวนนี้นำเข้าประเภทถั่ว 42.20 ล้านตัน ในปี 2009 จีนผลิตธัญพืช 530.82 ล้านตัน (2009, p. 64)

ในปัญหาความมั่นคงด้านอาหารนั้น จุดยืนของจีนไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีความชัดเจนว่า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด จะเกิดภัยธรรมชาติหรือไม่ ประเทศจีนต้องประกันผลผลิตทั้งปวงอยู่ที่ 5 แสนล้านกิโลกรัมต่อปี และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติจีนฉบับที่ 12 ได้กำหนดไว้ว่าจีนต้องรักษาพื้นที่เพาะปลูก 750 ล้านไร่ ซึ่งถือเป็นดัชนีบังคับ (บทสัมภาษณ์ นายหัน ฉาง ฟู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร 8 มีนาคม 2011)

ความมั่นคงด้านอาหารประการแรก คือ ความมั่นคงในปริมาณรวม นั่นคือ ปัญหาความเพียงพอสำหรับการบริโภคหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความมั่นคงด้านพันธุ์พืช คือ เราจะบริโภคอะไร แม้ว่าในภาพรวมประเทศจีนจะไม่ได้พึ่งพาอาหารจากตลาดโลก แต่ก็มีธัญพืชบางชนิดเกิดการขาดดุล ทำอย่างไรจึงจะป้องกันไม่ให้เกิดการขาดดุลขยายวงกว้างมากขึ้นจนอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศจีนจะต้องรับมือ อีกประการหนึ่ง คือ ยังมีปัญหาซึ่งเป็นข้อโต้แย้งกันในเรื่องการตัดต่อพันธุกรรมในธัญพืช ซึ่งประเทศจีนต้องให้ความสนใจและติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ความมั่นคงด้านอาหารยังรวมไปถึงปัญหาการส่งเสริมการเกษตรด้วย ประเทศจีนอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม จะมีแรงงานจำนวนหลายร้อยล้านคนอพยพจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้หมายความว่าประชากรเหล่านี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอีกต่อไป เกษตรกรรมในฐานะที่เป็นพื้นฐานของอุตสาหกรรมยังคงดำรงอยู่ต่อไป ในความเป็นจริงการเกษตรนั้นสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม ประเทศจีนตระหนักว่า เขตพื้นที่

ผลิตผลทางการเกษตรและเขตพื้นที่ที่มีใช้การเกษตร ประชากรที่อยู่ในภาคการเกษตรและประชากรที่ไม่ได้อยู่ในภาคการเกษตรมีความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้และคุณภาพชีวิต ฉะนั้นในเรื่องมั่นคงด้านอาหารต้องคำนึงถึงความแตกต่างและความเหลื่อมล้ำด้วย ฉะนั้น ประเทศจีนต้องเพิ่มมาตรการส่งเสริมเขตพื้นที่การเกษตรและสนับสนุนประชากรที่ยึดอาชีพเกษตรกรรม การให้การส่งเสริมและสนับสนุนเช่นนี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นการลดช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำระหว่างกันเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความเป็นธรรม และสร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตรให้แก่ประชาชน รวมถึงเพื่อเป็นการสร้างความคุ้มกันในความมั่นคงด้านอาหารของประเทศจีนอีกด้วย

การสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านอาหารดังกล่าว ถือเป็นการกิจทั้งภายในประเทศและนอกประเทศของประเทศจีน ซึ่งประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง และไม่อาจลดความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหาความมั่นคงด้านอาหารนี้ได้แต่ประการใด

โดยสรุปจากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าประเทศจีนให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหารอย่างยิ่ง ตั้งแต่สมัยโบราณเน้นการเก็บออม เพื่อสร้างหลักประกันให้อาหารเพียงพอสำหรับการบริโภค พอถึงสมัยปัจจุบัน ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์ก็เปลี่ยนแปลงไป นอกจากจะเน้นเก็บออมธัญพืชแล้ว ประเทศจีนตระหนักถึงความสำคัญในการใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อการเกษตร เพิ่มผลผลิต และออกนโยบาย มาตรการในการสร้างหลักประกันให้มีที่ดินทำการเกษตรอย่างเพียงพอ สร้างความมั่นคงด้านอาหารเชิงปริมาณ นอกจากนี้ ยังเน้นสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านอาหารเชิงคุณภาพอีกด้วย ให้มีความปลอดภัยด้านอาหาร มีคุณค่าทางอาหาร มีโภชนาการและมีอาหารความหลากหลายให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกบริโภคด้วย

เอกสารอ้างอิง

吴宾、樊志民《中国古代粮食安全问题研究》 文献出版社 2000年

อู่ ปิง ฟาน จื่อ หมิน . (2553). การศึกษาปัญหาความมั่นคงด้านอาหารในยุคโบราณของจีน . ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์เอกสารโบราณ

刘家生《古代的粮食安全观》 济阳新闻网 2012年

หลิว เจีย เจิง . (2555). มโนทัศน์ความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุคโบราณ . จี้หยาง : สำนักข่าวออนไลน์จี้หยาง

朱信凯 《如何认识我国的粮食安全》 中国网络电视台
2013年

จู ซิน ไช่. (2556). เข้าใจความมั่นคงด้านอาหารของจีนอย่างไร. ปักกิ่ง : สถานีโทรทัศน์
ออนไลน์จีน

付小为 《粮食安全问题需要慎重对待》 长江日报报业集团
数字报纸2011年

ฟู เสี่ยว เหว่ย. (2554). ต้องตระหนักและปฏิบัติต่อปัญหาความมั่นคงด้านอาหารอย่าง
รอบคอบ. ปักกิ่ง : หนังสือพิมพ์รายวันฉางเจียง

张德凯 《中国的粮食安全问题及其对策》 新浪财经2011
年

จางเต๋ไช่. (2554). ปัญหาและนโยบายต่อความมั่นคงด้านอาหารของจีน. ปักกิ่ง : หนังสือพิมพ์
เศรษฐกิจและการเงินซินฉาง

李为奇 《中国古代的粮食安全观》 中国战略网2010年

หลี่ เหว่ย ฉี . (2553). มโนทัศน์ความมั่นคงด้านอาหารของจีนยุคโบราณ . ปักกิ่ง : ยุทธศาสตร์
จีนออนไลน์

贾谊 《西汉》 时代文艺出版社 2008

เจีย อี้ . (2551). *โจวตะวันตก*. ปักกิ่ง : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรมสื่อได้

贾谊 《论积贮疏》 百花洲文艺出版社 1996

เจีย อี้ . (2539). *บทวิจารณ์การเก็บออม* . หนานซิง : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรมไปฮวาโจว

王兴国 《贾谊评传》 南京大学出版社 2011

หวัง ชิง กั๋ว . (2554). *วิจารณ์เจีย อี้* . นานกิง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนานกิง

王兴国 《晁错评传》 南京大学出版社 1992

หวัง ชิง กั๋ว . (2535). *วิจารณ์เฉาซัว* . นานกิง : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนานกิง

《中国的粮食问题》 白皮书 中国社会科学院 1996

สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2539). *หนังสือปกขาวว่าด้วยปัญหาธัญพืชของจีน*. ปักกิ่ง :
สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

翟江月今《管子》（汉英对译）广西师范大学出版社

2005

โจเจียงยู่จิน. (2548). *กัวนจื้อ* ฉบับจีน-อังกฤษ . กว่างซี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยครุศาสตร์
กว่างซี

杨天宇《礼记释注》上海古籍出版社 2007

หยาง เทียน หยู . (2550). *คำอธิบายจารีการัตประเพณี* . เชียงไฮ้ : สำนักพิมพ์หนังสือ
โบราณเชียงไฮ้

杨天宇《周礼释注》上海古籍出版社 2004

หยาง เทียน หยู . (2547). *คำอธิบายจารีตประเพณีราชวงศ์โจว* . เชียงไฮ้ : สำนักพิมพ์หนังสือ
โบราณเชียงไฮ้

吴存浩《中国文化史略》河南文艺出版社 2004

อู๋ จุน เฮ่า . (2547). *ประวัติวัฒนธรรมจีนโดยสังเขป* . เหอหนาน : สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม
เหอหนาน

